

46STE VERGADERING

VERGADERING VAN WOENSDAG 4 JUNI 1958

(Bijeenroepingsuur 10.30 voormiddag)

Voorzitter: de heer Jonkman

Tegenwoordig zijn 54 leden, te weten:

de heren Jonkman, Pollema, Vixseboxse, Geuze, Koops, Hooij, De Rijk, Van Bruggen, Van Meeuwen, Maenen, mevrouw Luijckx-Sleijfer, de heren Van Lieshout, Molenaar, Schorer, De Gou, Lichtenauer, Schipper, Smits, Matser, Delprat, Kapteijn, Schermerhorn, Tjalma, Hellema, Gielen, Kolff, Van der Waerden, De Loor, Broeksz, mevrouw Schouwenaar-Franssen, de heren Schuurmans, Zegers, De Dreu, Van Velthoven, Seegers, Vos, De Vos van Steenwijk, Thurlings, Roebroek, Diepenhorst, Oosterhuis, De Niet, Derksen, Algra, Van Hulst, Mertens, mevrouw Van Ommeren-Averink, de heren Rip, In 't Veld, Louwes, Rottinghuis, Beaufort, Teijssen, Kropman,

en de heer Samkalden, Minister van Justitie, de heer Zijlstra, Minister van Economische Zaken, en de heer Veldkamp, Staatssecretaris van Economische Zaken.

Aan de orde is de behandeling van de **interpellatie** van de heer De Vos van Steenwijk met betrekking tot uit Indonesië afkomstige personen, die als verstekelingen pogen toegang tot Nederland te verkrijgen, tot het houden waarvan verlof is verleend in de vergadering van 3 juni 1958 (zie *Handelingen*, blz. 500).

De **Voorzitter**: Ik moet beginnen met de Kamer mede te delen, dat de heer Minister van Buitenlandse Zaken mij heeft medegedeeld tot zijn spijt de behandeling van deze interpellatie niet te kunnen bijwonen in verband met de al eerder vastgestelde behandeling aan de overzijde van het Binnenhof van de motie van orde van de heer Van der Goes van Naters met betrekking tot onderwerp 4763, maar dat hij mij heeft verzekerd, dat de heer Minister van Justitie volledig in staat is op de vragen, die hem zijn toegezonden, te antwoorden.

De heer **De Vos van Steenwijk** (V.V.D.): Mijnheer de Voorzitter! Ik moge beginnen met mijn dank te betuigen aan de Kamer voor het toestaan van deze interpellatie.

In het programma van de Wereldomroep van 22 mei kwam een mededeling over verstekelingen voor, welke eindigde met de aankondiging, door het Departement van Justitie gedaan, dat zij, die als verstekelingen zouden pogen toegang tot Nederland te verkrijgen, niet zouden worden aanvaard en terstond naar Indonesië zouden worden teruggezonden. In de bladen komt nog een toevoeging aan dit bericht voor, waarin wordt opgemerkt:

„De onmiddellijke aanleiding tot het uitgeven van de verklaring zal wel geweest zijn, dat zich op het ogenblik op het M.S. „Johan van Oldenbarnevelt” van de Maatschappij Nederland onderweg naar Amsterdam niet minder dan 70 verstekelingen bevinden, die toegang in Nederland zullen trachten te verkrijgen.”

De vraag rijst: wat is de reden, dat zovelen als verstekeling een plaats op een schip trachten te verkrijgen? Het leven van een verstekeling is toch allesbehalve een aangenaam bestaan en een onzekere toekomst hangt hun boven het hoofd. Is het niet een bewijs van de grote noodtoestand, die in Indonesië heerst? De Regering heeft weleens betoogd, dat de levens van hen, die Indonesië zo gauw mogelijk wensen te verlaten, niet direct gevaar lopen. In de eerste plaats zou ik willen vragen: Hoe weet de Regering dit en kan men dit van een

De Vos van Steenwijk

land, waar de rechteloosheid jegens de Nederlanders hoogtij viert, met een zekere mate van stelligheid beweren, gedachtig ook aan de processen-Jungschläger en anderen? Maar ook al zouden zij geen direct levensgevaar lopen, dan moet men toch in aanmerking nemen, dat er nog andere waarden dan het leven zijn. Men moet maar eens vragen hoe het leven van de Nederlanders en de Nederlandsgezinden in Indonesië thans is. Uit hun betrekkingen worden zij ontslagen. Hun woningtoestanden zijn erbarmelijk. Voor zover er ruimte is en ook als er geen voldoende ruimte is, krijgen zij inwoning van Indonesiërs, hetgeen tot een ongelooflijke smeerboel aanleiding geeft. De Hollandse scholen worden gesloten en hun kinderen kunnen geen onderwijs meer volgen. Zij leven in een voortdurende bedreiging, terwijl de radio dagelijks tegen de Nederlanders ophitst. Zij weten niet, welke maatregelen de volgende dag tegen hen zullen worden genomen. Dit geldt niet alleen de Nederlanders, maar ook de warga negara's, hen, die krachtens de toescheidingsovereenkomst voor de Indonesische nationaliteit hebben geopteerd en door de Indonesiërs geenszins als landgenoten worden beschouwd.

Dat geldt ook de z.g. gelijkgestelden, kortom allen, die een zodanige binding met Nederland hebben, dat zij, wanneer de meeste Nederlanders uit Indonesië weg zijn, daar niet kunnen blijven. Daaronder bevinden er zich ook, die niet ex-Nederlanders genoemd kunnen worden; dit ter correctie van de term „ex-Nederlander”, die ik in mijn vraag aan de Minister heb genoemd.

Hierbij komt, dat zij, die blijken de Indonesische nationaliteit niet op prijs te stellen, door de Indonesische Regering niet meer als Indonesiërs worden beschouwd. Het aanvragen van een visum om naar Nederland te gaan, wordt o.m. als zodanig beschouwd. Zij, die dit doen, zijn dus eigenlijk staatlöos.

De Regering zal zeggen: waarom volgen deze mensen niet de legale weg. Waarom vragen zij niet een visum aan voor toelating in Nederland? Dit betoog is theoretisch wel juist, maar men moet er begrip voor hebben, dat velen, die in ellendige omstandigheden verkeren, die in een wanhoopstemming leven, zich daarnaar niet kunnen richten. De Regering weet ook hoe lang het duurt, voordat een visum verleend wordt. Tal van aanvragers hebben na zes maanden nog geen bericht ontvangen. De aanvragen in Djakarta stapelen zich op en een beperkt aantal wordt afgedaan. Bij afwijzing krijgen de aanvragers geen bericht wat de reden daarvan is. Nu weet ik wel, dat de bureaus, die deze zaken moeten afdoen, zowel in Djakarta als hier overkropt met werk zijn en dat zij een groot gebrek aan personeel hebben. Daarom is mijn opmerking geenszins een verwijt aan de met het onderzoek belaste ambtenaren. Zij kunnen ook geen ijzer met handen breken. Is het nu niet mogelijk, dat de Regering op de bureaus te Djakarta extrapersoneel aanstelt en de formaliteiten, die voor een visum vereist zijn, aanmerkelijk vereenvoudigt?

In een door zeven jaar oorlog geteisterd Indonesië, waar de haat tot „staatsraison” werd, heersen toestanden, waarbij elk vastklampen aan formalistische eisen, aan de staatsburgers te stellen, tot grote onrechtvaardigheid aanleiding geeft. Archieven en papieren zijn vernietigd en niet meer te reproduceren. Het om formalistische redenen vasthouden aan eisen tot overlegging van documenten is onredelijk en tegenover vele slachtoffers van oorlogsomstandigheden onrechtvaardig. Er moet zonder zoveel formaliteiten en snel worden gewerkt; vooral wanneer de geruchten juist zijn, dat na eind juli geen Nederlandse schepen of gecharterde buitenlandse schepen meer repatriërenden zullen aanvoeren, zodat gegadigden maar zelf passage op een buitenlands schip zullen moeten zoeken, hetgeen voor hen vrijwel onmogelijk zal zijn.

Deze zaak is in het humanitaire vlak komen te liggen en daarom moeten de autoriteiten bij hun onderzoek naar aanleiding van de visumaanvragen meer gebruik maken van de berichten van kerkelijke en particuliere zijde, van predikanten en pastoors en anderen, nu de consulaten, waar men vroeger

De Vos van Steenwijk

zijn inlichtingen van ontving, door de Indonesische Regering zijn gesloten. Het geldt hier het bestaan van mensen, die, mede door de aandrang van de Nederlandse autoriteiten, destijds van de Hoge Commissaris Lamping of onder pressie van hun werkgevers voor de Indonesische nationaliteit hebben geopteerd. Ook hiermede is geen verwijt bedoeld. De omstandigheden bij en terstond na de soevereiniteitsoverdracht waren geheel anders dan nu en hetgeen de laatste jaren is geschied, was toen nog niet te voorzien. Wanneer de Regering dus betoogt: deze personen hebben vrijwillig voor de Indonesische nationaliteit geopteerd, dan is dit slechts zeer ten dele juist. De Regering draagt — ik heb dat al zo dikwijls betoogd — een deel van de verantwoordelijkheid voor deze keuze en zij is in zekere mate aansprakelijk voor de ellendige toestand, waarin deze mensen verkeren. Ook gaat het soms om kinderen, waarvan de ouders hebben geopteerd en die aldus tegen hun zin de Indonesische nationaliteit hebben gekregen. Ten onrechte is aan hen bij de toescheidingsovereenkomst niet de bevoegdheid verleend om bij hun meerderjarigheid terug te opteren.

Dit betreft dus in het algemeen de groep van de spijptantanten, maar ook vele gelijkgestelden vragen toelating. Hun levenspeil was hoger dan dat van de Indonesiërs. Deze groep was steeds zeer loyaal en verdiende de karige voorrechten, die zij genoot, ten volle. De Gouverneur-Generaal De Graeff deed destijds door de Regeringsgemachtigde voor Algemene Zaken in de Volksraad de verklaring afleggen, dat de Regering de Indo-Europese groep zeer waardeerde en beschouwde als de voorhoede van Nederland, en de heer Colijn betoogde destijds als Minister van Koloniën in de Tweede Kamer op 22 februari 1934 (*Handelingen* blz. 1342):

„Wat de Indo-Europeanen betreft ben ik van meening, dat inderdaad aan die bevolkingsgroep in Nederlandsch-Indië een plaats behoort te worden verzekerd, die overeenkomt met de trouw, die zij steeds aan het Nederlandsche gezag heeft betoond en voor zoover mij betreft kan er op gerekend worden, dat ik in die richting werkzaam zal zijn.”

De Regering dient tegenover deze vluchtelingen een veel soepeler houding aan te nemen dan die, welke zij betoont tegenover Hongaren, Tsjechen en andere vluchtelingen uit Europa, die ook een voor hen onhoudbare situatie in een hun vijandelijk land ontvluchten en die hier een liefderijke ontvangst ontmoeten. Intussen bestaat ook over deze liefderijke ontvangst verschil van mening. Bij de behandeling van de Justitiebegroting voor het jaar 1953 is in deze Kamer uitvoerig gesproken over het vluchtelingenvraagstuk en het asylrecht. Betoogd werd o.a. door de geachte afgevaardigde de heer Beaufort, dat Nederland bezig was, zijn goede naam op dit gebied te verliezen, Nederland, dat een bijna klassiek goede naam bezat, wanneer het gold vluchtelingen gastvrijheid en asyl te verlenen. De onjuiste behandeling, waarop men toen aanmerking maakte, betrof vooral het lang opbergen van de vluchtelingen in detentie in huizen van bewaring, week na week, maand na maand, en de zeer lange duur van het onderzoek, dat naar de vluchtelingen werd ingesteld. Betoogd werd, dat in Engeland zelfs tijdens de tweede wereldoorlog een dergelijk onderzoek nooit langer dan zes weken duurde. Deze lange duur werd destijds, in 1953, geweten aan de onvoldoende regeling van het vreemdelingenrecht in ons land. Op wijziging daarvan werd toen aangedrongen, maar geen opmerking werd toen gehoord over een directe terugzending van vluchtelingen naar het land van herkomst. Weliswaar werden toen ook wel vluchtelingen geweigerd of over de grens teruggestuurd, maar dan betrof het vluchtelingen van de landen achter het IJzeren Gordijn, die aan de Duitse grens werden afgewezen, omdat men meende, dat zij in Duitsland ook veilig waren. Een rigoureuze maatregel als de Minister blijkbaar thans wil toepassen, nl. het terugzenden van vluchtelingen naar het land van herkomst zonder nader onderzoek,

schijnt toen ten aanzien van de vluchtelingen uit de landen van achter het IJzeren Gordijn dus niet te zijn voorgekomen. Stelt U zich ook eens voor, Mijnheer de Voorzitter, dat b.v. de joden, die in de tijd van Hitler-Duitsland illegaal over de grens waren gekomen, zonder nader onderzoek naar Duitsland werden teruggezonden! Dat is een maatregel, die nu zal worden toegepast op personen, die bij een andere beslissing ingevolge de toescheidingsovereenkomst als Nederlanders zouden zijn beschouwd en dan zonder speciale maatregelen zouden zijn toegelaten. Minister Donker heeft zich toen ter rechtvaardiging van de door hem gevoerde politiek beroepen op de infiltratie van communistische agitators en spionnen, maar de geachte afgevaardigde de heer Diepenhorst heeft toen reeds betoogd, dat dit gevaar niet zou mogen worden opgeschroefd en dat spionnen zich bevinden onder alle soorten mensen, die over de grenzen komen. Bovendien is in het onderhavige geval deze mogelijkheid onder de verstekelingen al zeer onwaarschijnlijk. Communistische agitators hebben in Indonesië een veel te vruchtbaar arbeidsveld en als er zich al een enkele onder de verstekelingen mocht bevinden, dan is dat vrij gemakkelijk na te gaan. In ieder geval is toch een onderzoek nodig, want er kunnen onder de verstekelingen avonturiers zijn, wie het om een plezierreisje naar Nederland te doen is. Een onderzoek is dus nodig. Dit is het minste, waarop de verstekelingen recht hebben: een gedegen onderzoek. Een eerste vluchtig oordeel kan ook zo onjuist zijn. Ik denk b.v. aan de beide verstekelingen, Twiss en Schrijver, die met de „Sydney” in Genua zijn aangekomen en waarvan aanvankelijk werd betoogd, dat zij een zwaar strafregister hadden, in ieder geval, dat zij daden hadden begaan, die een belemmering zouden vormen om hen hier toe te laten.

Dit bleek later onjuist te zijn; zij waren nog nooit met de strafrechter in aanraking geweest. En al hadden zij iets gedaan, dat weliswaar niet strafwaardig was, maar dat toch tegen de moraal indruiste, dan moet men rekening houden met het feit, dat men in een land in oorlogstoestand vaak iets doet, dat in een normaal land ongeoorloofd zou zijn. Wat hebben ook hier te lande in de bezettingstijd vele Nederlanders niet persoonsbewijzen vervalst, gelden verduisterd en nog veel meer, daden, die in een geordende maatschappij ten enenmale ongeoorloofd zijn, maar waarop zij zich na de bevrijding hebben beroepen om daarvoor geprezen te worden en promotie te kunnen maken. In geen geval zouden eventuele onbehoorlijkheden dan ook aanleiding mogen zijn om dergelijke jongens over te leveren aan de Indonesische autoriteiten, die hun illegale activiteit uiterst zwaar zouden aanrekenen. De Regering staat blijkbaar op het standpunt, dat het toelaten van de verstekelingen onbillijk zou zijn tegenover degenen, die trachten langs de legale weg Nederland te bereiken en die nog op het verlenen van een visum zitten te wachten. Daar zit iets in, maar is dit een reden om deze verstekelingen zonder nader onderzoek terug te zenden naar een land, waar een onbarmhartige bejegening, wellicht de dood hun te wachten staat? In ieder geval een toekomst vol onzekerheden met niet de geringste vooruitzichten. Strijdt dit niet in alle opzichten met de gastvrije houding, ten aanzien van tal van buitenlandse vluchtelingen aangenomen? Ook schijnt de Regering bevreesd te zijn, dat de komst van de verstekelingen de toelatingspolitiek van de Regering zal doorkruisen. Ook dit argument is mij niet duidelijk. Het aantal verstekelingen moge op het ogenblik toenemen, het blijft toch altijd beperkt tot enkele tientallen en er is geen kwestie van, dat dit aantal in aanmerking komt tegenover de duizenden, die toelating in Nederland vragen.

Ten slotte, Mijnheer de Voorzitter, wat behoort de politiek van Nederland te zijn? Nederland is vanouds het land, waar politieke vluchtelingen hun toevlucht zoeken. Waarschijnlijk vanwege het feit, dat Nederland een rechtsstaat is met vrije democratische instellingen. Het staat vanouds als zodanig bekend. Enige eeuwen geleden bij de intrekking van het Edict van Nantes hebben Franse protestanten hier een

De Vos van Steenwijk

gastvrij onderdak gevonden. In de Hitlertijd werden de Duitse joden, die illegaal over de grens waren gekomen, in ons land ontvangen. Niemand zou er toen aan hebben gedacht hen bij illegale grensoverschrijding terug te zenden. Godsdienstige en politieke vluchtelingen vonden hier steeds een toevlucht. Bij de behandeling van het verdrag betreffende de status van vluchtelingen heeft de geachte afgevaardigde de heer Beaufort gewezen op het feit, dat in de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties door zeer vele leden warme hulde werd gebracht aan het Nederlandse volk voor hetgeen het ten behoeve van de vluchtelingen had gedaan.

Voor de Nederlandse delegatie, zo zeide de geachte afgevaardigde, die onder al die lof niet beter wist te doen dan voor zich uit te staren, stemmig en bescheiden als een nonnetje, was het toch wel prettig het eigen volk om zijn grandioos initiatief en om de genereuze uitvoering ervan op zo verdiende wijze te zien geprezen in en door het zo vaak bekritiseerde internationale milieu der Verenigde Naties. Wat zouden die landen zeggen, wanneer zij werden geconfronteerd met de wijze, waarop Nederland thans optreedt tegenover zijn eigen ex-landgenoten? Waarom worden ten slotte de vluchtelingen uit Oost-Europa niet teruggezonden en waarom wil de Minister dit wel doen met hen, die als verstekelingen trachten, hier uit Indonesië binnen te komen? Beide groepen verkeren toch in de positie, dat zij onmogelijk kunnen leven onder een hun zo vijandig regime. Ik begrijp, dat de Minister bezorgd is voor de kosten, die het binnenkomen van vele ex-Nederlanders zal medebrengen, maar indien dit te grote kosten ten gevolge zal hebben, laat men dit dan op andere posten van de begroting zien uit te sparen.

Ook in het gewone particuliere leven komen personen voor, die zich voor de publieke mening uitsloven in barmhartigheid voor hulpbehoevende personen en die in elk liefdadigheidscomité zitting nemen, maar die zich op hondse wijze gedragen tegenover hun eigen familieleden, wanneer er geen publieke loftuitingen te behalen zijn.

Laat de Minister deze zaak van de verstekelingen geen smet doen werpen op zijn blazoën, maar laat hij een houding aannemen, die meer van menselijkheid getuigt, en laat de Minister zich minder ophouden met formele overwegingen en spitsvondige, juridische argumenten.

De Minister bedenke ook dit. Indien het in Nederlandse sfeer opgegroeid zijn voor personen in Indonesië hun positie onhoudbaar maakt, wordt het toesteken van de helpende hand een humanitaire eis, ongeacht de nationaliteit van de betrokkenen. Zo weinig mogelijk formele en zoveel mogelijk menselijke criteria dienen te worden aangelegd bij de beslissing, of iemand nu reeds voor overtocht naar Nederland in aanmerking komt. Wij mogen ons gelukkig prijzen, dat wij thans een Minister van Justitie hebben, die het vroeger Nederlandsch-Indië kent en die — ik twijfel daaraan geen ogenblik — zeker vatbaar is voor humanitaire overwegingen. Het feit, dat besloten is, de voorgenomen gedragslijn niet te zullen toepassen op de 70 verstekelingen van de „Johan van Oldenbarnevelt”, waarvoor ik de Minister gaarne hulde betuig, is daarvan ook een sprekend bewijs.

Ik moge thans de volgende vragen aan de Minister stellen.

1. Is het waar, dat de mededeling in het programma van de Wereldomroep van 22 mei jl., dat zij, die als verstekeling pogen toegang tot Nederland te verkrijgen, hier niet worden aanvaard en terstond naar Indonesië worden teruggezonden, een gevolg is van het bericht, dat zich een aantal van 70 verstekelingen op de „Johan van Oldenbarnevelt” zou bevinden?

2. Indien dit laatste bericht op waarheid berust, is de Regering dan niet van oordeel, dat de omstandigheid, dat een zo groot aantal personen als verstekelingen ons land trachten binnen te komen, een bewijs is, dat de nood voornamelijk onder de ex-Nederlanders — of laat ik liever zeggen: onder de Nederlands gezinden — in Indonesië hoog gestegen is?

De Vos van Steenwijk e. a.

3. Is de Regering dan ook niet van oordeel, dat dit groot aantal verstekelingen mede een gevolg is van de langdurige behandeling van visumaanvragen?

4. Is de Regering niet van oordeel, dat hierbij meer rekening moet worden gehouden met inlichtingen van kerkelijke en van particuliere zijde?

5. Is de Regering bereid de formaliteiten, aan de behandeling van visumaanvragen verbonden, belangrijk te vereenvoudigen en, zo nodig, het personeel te Djakarta uit te breiden?

6. Is de Regering niet van oordeel, dat het voornemen om alle verstekelingen zonder onderzoek naar Indonesië terug te zenden in strijd is met de aloude Nederlandse begrippen omtrent het verlenen van asyl?

7. Is de Regering ten slotte bereid de verstekelingen bij aankomst hier te lande op te vangen en tot nader onderzoek onder te brengen, althans ervan af te zien om hen terstond naar Indonesië terug te zenden?

De Voorzitter: Is de heer Minister bereid aanstonds de gestelde vragen te beantwoorden?

De heer **Samkalden**, Minister van Justitie: Gaarne Mijnheer de Voorzitter!

De Voorzitter: Dan is het woord aan de heer Minister van Justitie.

De heer **Samkalden**, Minister van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! U zult mij willen toestaan, dat ik, voordat ik mij mede namens mijn ambtgenoot van Buitenlandse Zaken zet aan de beantwoording van de door de interpellant gestelde vragen, een enkele algemene opmerking maak en enkele informaties laat voorafgaan, opdat de beantwoording van de vragen tegen de juiste achtergrond kan worden gesteld.

Mijn eerste algemene opmerking is deze: de gedachtenwisseling, die wij hier voeren, gaat om algemene beleidslijnen op een terrein, waarop vrijwel iedereen, die het betreedt, een aantal moeilijke, soms zelfs schrijnende gevallen tegenkomt. Het is daarom begrijpelijk, dat dan de neiging ontstaat, het oordeel over het beleid in sterke mate — misschien in te sterke mate — afhankelijk te stellen van de uitkomsten in de gevallen, die men kent. Ik zei „in te sterke mate”, omdat men die uitkomsten dikwijls belangrijker acht dan de consequenties. De uitkomsten gaan immers om de gevallen, die men kent; de consequenties gaan over de gevallen, die men niet kent. Hierdoor ontstaat een overigens menselijk en volkomen begrijpelijk gevaar, dat men door de bomen het bos niet meer ziet. De Regering, Mijnheer de Voorzitter, moet een positie kiezen, van waaruit zij het bos wel kan overzien. Dat brengt met zich, dat zij tot op zekere hoogte afstand moet nemen van concrete gevallen. Dit is onvermijdelijk, maar wij lopen dan natuurlijk de niet helemaal te vermijden kans, dat degenen, die zo dicht bij de gevallen zelf staan, en zij, die daarvan juist afstand moeten nemen, elkaar minder goed gaan verstaan. Ik kan daar niets aan doen, maar ik zou van de Kamer begrip willen vragen voor deze situatie.

Mijn tweede algemene opmerking raakt een punt, dat met het eerste verband houdt, maar dat misschien nog moeilijker ligt.

In deze discussie verantwoordt een Nederlands Minister in een Kamer van de Nederlandse Staten-Generaal een punt van regeringsbeleid. Dit stempelt de gedachtenwisseling tot een Nederlandse aangelegenheid, maar zij is dat niet alleen. Wat hier gezegd wordt, dringt buiten Nederland en vooral in Indonesië door. Bepaalde facetten van een probleem, dat zich in Indonesië afspeelt of heeft afgespeeld, kunnen in deze gedachtenwisseling onvoldoende duidelijk naar voren worden gebracht, omdat zij daardoor de moeilijkheden van

Minister Samkalden

degenen, die nog in Indonesië verblijven, zouden kunnen vergroten of omdat zij zouden kunnen leiden tot individuele beslissingen van degenen, die in Indonesië zijn, welke zij en wij wellicht achteraf zouden betreuren. Een en ander dwingt in deze discussie de Regering tot een zorgvuldige formulering en hier en daar tot beperking in haar antwoord. Ook voor deze situatie, die niets van doen heeft met een neiging tot formalisme of tot juridische spitsvondigheden, zou ik begrip willen vragen.

Het aantal verstekelingen is in de maanden januari tot mei snel toegenomen. Vooral in de maanden maart, april en mei was de toeneming groot. Bedroeg het aantal in januari en februari resp. 2 en 5, in maart en april bedroeg het 21 en in mei zelfs 100. In totaal en dus met inbegrip van de 69 verstekelingen, die zich aan boord van de „Johan van Oldenbarnevelt” bevinden, werden 146 verstekelingen van niet-Nederlandse nationaliteit gemeld.

Daarvan zijn de gegevens bekend van 136. Onder hen bevinden zich 65 personen van Indonesische afkomst.

De heer **Molenaar**: Warga negara's?

De heer **Samkalden**: Geen warga negara's, maar autochtone Indonesiërs.

Verder bevinden zich onder hen 59 Indonesische staatsburgers door optie, 10, die de Nederlandse, en 2, die een andere nationaliteit beweren te hebben.

Er zijn voorts onder deze 136 personen 7 vrouwen. Naar de leeftijd ingedeeld is de verdeling: 8 beneden de 16 jaar, 50 tussen de 16 en 21 jaar en 78 van 21 jaar en ouder. Over het algemeen dus personen van jeugdige leeftijd.

Verschillende omstandigheden hebben ertoe geleid, dat het niet bijzonder moeilijk viel aan boord te komen: vermomd als koelie of als ziekendrager of met behulp van boordpassen voor wegbrengers, hebben zij zich toegang tot het schip kunnen verschaffen. Effectieve controle was blijkbaar bijzonder moeilijk, heeft althans wat de „Johan van Oldenbarnevelt” betreft, stellig ontbroken.

Er zijn verschillende redenen, waarom de Regering niet bij deze aanzienlijke toeneming van het aantal verstekelingen kon blijven toezien. De eerste reden was, dat zij door het toelaten van deze verstekelingen, ook wanneer hun motieven meer gezocht moesten worden in de lust tot avontuur, de hereniging met verwanten of relaties, die al in Nederland verbleven, de moeilijkheid om werk te vinden in Indonesië of de moeilijkheid zich in Indonesië in een bepaalde richting te bekwamen, een schromelijke onbillijkheid zou begaan tegenover de niet-Nederlanders, die een verzoek tot toelating hebben ingediend, doch waarop door de omstandigheden nog geen beslissing kon worden genomen of waarop afwijzend moest worden beslist.

De tweede reden was, dat in de snelle toeneming van het aantal verstekelingen een ontwikkelingsmogelijkheid lag voor de verstoring van de normale voortgang van de repatriëring uit Indonesië, en die factor meent de Regering zo ernstig te moeten vermijden.

De derde reden ligt in het zeer grote aantal repatriëerden, dat intussen in een zeer kort tijdsbestek in Nederland is opgenomen; dat grote aantal bedraagt 33 000. De offers, die daarvoor van de Nederlandse gemeenschap worden gevraagd, zijn aanzienlijk en het kan niet uitbliven, of de toelating van vreemdelingen, niet alleen van niet-Nederlanders uit Indonesië, maar ook van elders, ondergaat daarvan de invloed. Wij kunnen, in het humanitaire vlak werkende, toch niet anders doen dan dat waartoe onze moeilijkheden tot welvaart ons in staat stellen en het is zo, dat het miens inziens in het belang is van die humanitaire taak, wanneer wij ook voor de toekomst die moeilijkheden handhaven en opvoeren. Nochtans heeft de Regering het voor de verstekelingen altijd geldende gebruik, dat zij behoudens een gerechtvaardigd beroep op asiel niet worden aanvaard, doch worden teruggestuurd, niet zonder meer op deze verstekelingen wil-

len toepassen. Juist uit humanitaire overwegingen zijn zij voor een nader onderzoek in bewaring genomen. Dat gold voor de hier reeds aanwezige verstekelingen, voordat het gegeven van de „Johan van Oldenbarnevelt” bekend werd. Ook ten aanzien van de 69 verstekelingen aan boord van de „Johan van Oldenbarnevelt” is deze gedragslijn nog gevolgd. Voor de toekomst heeft de Regering echter gemeend te moeten wijzen, en met nadruk, op dat internationale gebruik, ten einde een duidelijke rem te zetten op de blijkbaar ruimer wordende mogelijkheid van zich te versteken.

De heer **Molenaar** (V.V.D.): Het is geen rem, maar een slot.

De heer **Samkalden**, Minister van Justitie: Daar kom ik nog op. Ook de geachte afgevaardigde heeft in zijn toelichting op de vragen voor de uitbreiding van de mogelijkheden van toelating tot Nederland wederom een beroep gedaan op de verantwoordelijkheid, die de Nederlandse Regering zou dragen voor de optie, die door velen in Indonesië is uitgebracht. Herhaaldelijk heeft de Regering in het verleden die verantwoordelijkheid, verantwoordelijkheid in die zin, dat daarop een aanspraak tot toelating zou kunnen worden gebaseerd, ontkend.

Toen ik de eerste keer het voorrecht had met de geachte afgevaardigde over deze aangelegenheid te discussiëren, heb ik gezegd: laten wij proberen deze discussie te houden buiten de juridische argumentatie; laten wij het zien als een aangelegenheid, die ligt in het humanitaire vlak. Voor mij is het verschil dit, dat, indien men zou stellen: hier ligt een verantwoordelijkheid voor de Nederlandse Regering, die van die aard is, dat daarop aanspraak tot toelating kan worden gebaseerd, hier sprake is van een verplichting, die moet worden nagekomen, maar dan zou ook aanstonds onder ogen moeten worden gezien — de Regering heeft deze verplichting altijd ontkend — tot wie die verplichting zich zou uitstrekken.

Het spreekt vanzelf, dat het sluiten van de Ronde-tafel-overeenkomst en het opstellen van de toescheidingsregeling gebeurden onder omstandigheden, die die overeenkomst en die regeling rechtvaardigen.

De heer **De Vos van Steenwijk** (V.V.D.): Dat heb ik zelf betoogd.

De heer **Samkalden**, Minister van Justitie: Gelukkig. Indien als gevolg van een wijziging in de omstandigheden een aanspraak zou kunnen worden ontleend jegens de Nederlandse Regering voor een bepaalde groep, valt niet in te zien, waarom die aanspraak zich niet mede zou moeten uitstrekken tot al degenen, die bij de toescheidingsovereenkomst waren betrokken, niet alleen de ex-Nederlanders, de Nederlanders, die gelegenheid hebben gekregen bij die overeenkomst een optie uit te brengen, maar ook al degenen, die door de toescheidingsovereenkomst in de gelegenheid zijn gesteld b.v. te opteren voor de Nederlandse nationaliteit. Ik denk aan de uitgebreide Chinese bevolkingsgroepen in Indonesië, die op dezelfde overwegingen als waarop de Indische Nederlanders destijds voor de Indonesische nationaliteit hebben geopteerd, haar optie voor de Nederlandse nationaliteit achterwege heeft gelaten. Ik denk dan niet alleen aan deze Chinese bevolkingsgroep, maar ook aan de categorie, die de geachte afgevaardigde zelf heeft genoemd, de gelijkegestelden, die helemaal geen optiemogelijkheid door de toescheidingsovereenkomst hebben gekregen, en niet alleen aan de gelijkegestelden, maar ook verder aan allen, die als gevolg van de toescheidingsovereenkomst de Indonesische nationaliteit verkreepen en nu zijn gekomen in omstandigheden, waardoor het leven voor hen in Indonesië uitzonderlijk hard zou zijn. De verantwoordelijkheid zou zich dan helemaal niet alleen uitstrekken tot ex-Nederlanders, gelijkegestelden, de Chinese bevolkingsgroep, maar ook nog tot vele, vele duizenden anderen. Mijnheer de Voorzitter! Dat zouden de consequenties zijn van het standpunt,

Minister Samkalden

dat de geachte afgevaardigde de heer De Vos van Steenwijk hier heeft ingenomen, het standpunt, dat de Nederlandse Regering gehouden is de deur voor al deze mensen open te zetten. Maar wanneer wij de zaak trekken los van een zo geconstrueerde juridische aansprakelijkheid, wanneer wij de zaak zien in het humanitaire vlak, dan komt ze naar mijn gevoel anders te liggen, want dan is er ook de mogelijkheid om een zekere beperking aan te brengen, indien door het vervullen van deze humanitaire werkzaamheid levensbestanddelen van onze toekomst in gevaar zouden worden gebracht. Nu ligt het zo, Mijnheer de Voorzitter, dat de Regering in dit opzicht de snelle repatriëring van Nederlanders uit Indonesië als een belemmerende factor heeft moeten onderkennen, een belemmerende factor niet alleen voor wat betreft de toelating van niet-Nederlanders uit Indonesië, maar ook voor wat betreft de toelating van vreemdelingen van elders. Soortgelijke belemmeringen ondervonden wij toen er van massale repatriëring van Nederlanders uit Indonesië nog geen sprake was, nl. toen het vraagstuk van de Hongaarse vluchtelingen aan de orde was. Ook toen ging het om een humanitaire taak, maar ook toen hadden wij rekening te houden met wat Nederland kon en mocht doen. Het gevolg is toen geweest een limitering van het totale aantal, een maatregel, die, naar ik aanneem, in het onderhavige verband nauwelijks ter sprake zou kunnen komen, die alleen maar kon werken in een situatie, zoals die zich ten aanzien van de Hongaren heeft voor gedaan, toen er zich nl. een grote, desastreuze opeenhoping van mensen in Oostenrijk had voorgedaan en elk Europees land als het ware zijn aandeel in die taak tot verlichting van de moeilijkheden binnen de grenzen van zijn eigen mogelijkheden kon vervullen.

Mijnheer de Voorzitter! De geachte afgevaardigde heeft in zijn toelichting gewezen op de vraagstukken, die zich in het verleden op een gelijksoortig terrein hebben voorgedaan, en hij heeft gezegd: Hoe heeft de Regering gestaan tegenover degenen, die eerder een beroep hebben gedaan op de Nederlandse gastvrijheid? Niemand zou er in de jaren vóór de oorlog aan hebben gedacht, zo zeide de geachte afgevaardigde, de joden, die illegaal over de Nederlandse grens kwamen, terug te zenden. De geachte afgevaardigde zal zich bij nader inzien herinneren, dat er toen uitsluitend sprake was van toelating voor mensen, voor wie rechtstreeks levensgevaar bestond, en dat iedereen, voor wie dat rechtstreekse levensgevaar niet aannemelijk werd geacht, onmiddellijk over de grens werd teruggestuurd. Dit was veel beperkter dan nu.

Mijnheer de Voorzitter! De beslissingen, die hier zijn genomen, laten ongerept het gerechtvaardigd beroep op asiel.

Dat beroep geldt ook voor verstekelingen, maar ik mag wel erop wijzen, dat dit beroep op asiel aan nauwe grenzen is gebonden.

Ik kom thans, Mijnheer de Voorzitter, tot de beantwoording van de vragen, door de geachte afgevaardigde gesteld. Ik wil daarop het volgende antwoorden.

De in de eerste vraag bedoelde mededeling in het programma van de Wereldomroep op 22 mei jl. was mede het gevolg van het feit, dat steeds grotere aantallen verstekelingen werden aangetroffen op schepen, die voor de repatriëring uit Indonesië worden gebruikt. De inhoud van de mededeling op zich zelf bevatte overigens niets nieuws; het ging er hier om de aandacht te vestigen op de geldende en internationaal gebruikelijke regel, dat in het algemeen verstekelingen worden teruggezonden, zo mogelijk met het schip, waarmede zij zijn aangekomen.

Wat de tweede vraag betreft, kan ik het volgende antwoorden.

Uit de thans beschikbare gegevens over het aantal verstekelingen, aan boord van de „Johan van Oldenbarnevelt”, is gebleken, dat hieronder zijn 28 ex-Nederlanders. Omtrent de motieven, die hen bij hun besluit bewogen, kan de Regering geen oordeel uitspreken. Op grond van de gegevens van de reeds aangekomen verstekelingen moet evenwel wor-

den verondersteld, dat tal van andere factoren dan werkelijk bestaande nood de doorslag hebben gegeven. Uit een en ander blijkt, dat het rechtstreeks verband tussen de stijging van de nood onder ex-Nederlanders in Indonesië en het aantal verstekelingen naar het oordeel van de Regering niet mag worden gelegd.

Op de derde vraag kan ik antwoorden, dat de Regering erkent, dat de behandeling van visumaanvragen geruime tijd vergt; dat is onvermijdelijk, omdat er een groot aantal visumaanvragen is. Door de gewijzigde situatie in Indonesië was het niet mogelijk de verdere behandeling daar te doen geschieden, aangezien immers een zorgvuldige behandeling met het oog op het belang van de beslissingen geboden is. Dat de langdurige behandeling van visumaanvragen zou moeten leiden tot een zo groot aantal verstekelingen, kan de Regering niet beamen. Van het totaal aantal bekende verstekelingen van 136 hadden slechts 24 ex-Nederlanders een visum aangevraagd en nog niet gekregen, zoals ik hier hoor zeggen: van de overige niet-Nederlanders deden 27 een visumaanvraag.

In antwoord op de vierde vraag wil ik zeggen, dat bij de beoordeling van de visumaanvragen met alle beschikbare gegevens en ingekomen verzoeken en mededelingen, ook van kerkelijke en particuliere zijde, wordt rekening gehouden.

De vijfde vraag zou ik als volgt willen beantwoorden. De formaliteiten, aan de visumaanvragen verbonden, kunnen bezwaarlijk nog meer worden vereenvoudigd zonder dat het onderzoek en een goede beslissing in gevaar worden gebracht. Uitbreiding van het personeel van de diplomatieke vertegenwoordiging in Djakarta — gesteld dat zulks mogelijk geweest zou zijn (deze kwestie is bij de behandeling van de begroting van Buitenlandse Zaken door mijn ambtgenoot ter sprake gebracht) — zou niet doelmatig zijn in verband met de omstandigheid, dat de beslissingen over het ingestelde onderzoek der visumaanvragen hier te lande moeten vallen.

De Regering kan niet — aldus het antwoord op de zesde vraag — afzien van de regel, dat verstekelingen in het algemeen worden geweigerd. De toepassing van deze regel lijdt uitzondering bij een terecht gedaan beroep op asiel. Daarbij moet er echter aanstonds de aandacht op worden gevestigd, dat het beroep op asiel uit zijn aard, om als gerechtvaardigd te worden aangemerkt, aan bepaalde, betrekkelijk nauwe, grenzen is gebonden. De thans beschikbare gegevens geven de Regering de indruk, dat bij de uit Indonesië afkomstige verstekelingen niet of slechts bij hoge uitzondering van een aannemelijk beroep op asiel kan worden gesproken.

Dit alles geldt dus de toekomst.

Wat de zevende vraag aangaat, moge ik het volgende opmerken:

de verstekelingen van de „Johan van Oldenbarnevelt” zullen niet zonder nader onderzoek hier te lande worden teruggezonden; zij waren immers reeds aan boord vóór de radio-mededeling op 22 mei jl. aan het algemeen gebruik t.a.v. verstekelingen herinnerde, maar overigens kan de Regering de in de zevende vraag gevraagde bereidverklaring niet afleggen. Zij zou, indien zij dit deed, in feite de beslissing over de toelating in Nederland in handen leggen van hen, die, door zich te versteken, de toelating zouden willen afdwingen.

De heer **Molenaar** (V.V.D.): Er staat: op te vangen en tot nader onderzoek, enz., Excellentie.

De heer **Samkalden**, Minister van Justitie: En dan? Zouden zij dan moeten worden teruggezonden? Neen, want in de vragen wordt juist gesteld: niet terugzenden.

De heer **Algra** (A.R.P.): Er staat in de zevende vraag: ervan af te zien om hen terstond naar Indonesië terug te zenden.

Minister Samkalden e. a.

De heer **Samkalden**, Minister van Justitie: In de radiomededeling is — de geachte afgevaardigde moge zich dat herinneren — een aanduiding van de regel zelf gegeven. Er staat in de formulering van het radiobericht, dat de Regering met nadruk wijst op de regel, dat verstekelingen terstond worden teruggezonden. De vraag, in hoever op deze regel een uitzondering kan worden toegelaten als gevolg van een beroep op asiel, zal van de concrete omstandigheden van het geval moeten afhangen. Maar te zeggen, in antwoord dus op de gestelde vraag, dat de Regering bereid zou zijn te doen wat de geachte afgevaardigde vraagt, zou betekenen het uitlokken van pogingen om zich aan boord van schepen, die naar Nederland gaan, te verstekten.

Al ware het slechts om die reden — ik heb er nog enkele andere genoemd —, kan de Regering de bereidverklaring, die in de zevende vraag wordt gevraagd, niet geven.

De vergadering wordt voor vijf minuten geschorst.

De vergadering wordt hervat.

De beraadslaging wordt geopend.

De heer **De Vos van Steenwijk** (V.V.D.): Mijnheer de Voorzitter! Toen ik aan het slot van mijn interpellatie zeide, dat deze Minister vatbaar is voor humanitaire overwegingen, had ik niet mis gezien, want ik heb in het antwoord van de Minister, waarvoor ik hem op zich zelf mijn dank betuig, enige keren het woord „humanitair” gehoord. Ik ben ervan overtuigd, dat de Minister in het Kabinet inderdaad humanitaire overwegingen zal laten gelden.

Nu heeft de Minister gezegd: De positie is voor mij anders dan voor andere personen, die zich met het vraagstuk bemoeien; die komen met de concrete moeilijkheden in aanraking, maar ik moet mij distantiëren van de concrete gevallen en meer de algemene lijn in het oog houden. Ik heb er begrip voor, dat de Minister zich moeilijk altijd in de concrete gevallen kan verdiepen, maar dergelijke gevallen worden vaak bij de Minister van kerkelijke en particuliere zijde aangebracht. Ik zou er daarom bij de Minister ten zeerste op willen aandringen bij zijn overwegingen de opmerkingen, die van particuliere en kerkelijke zijde worden gemaakt, zwaar te laten wegen. Ik weet, dat de Minister daarvoor vatbaar is. Ik heb in ettelijke gevallen gemerkt, dat dergelijke opmerkingen succes hebben, maar ik moge de Minister deze aangelegenheid nog eens bijzonder op het hart binden.

Dan zegt de Minister: ik wil niet toegeven, dat de Regering mede verantwoordelijk is voor de optie, die krachtens de toescheidingsovereenkomst heeft plaatsgehad. Hierover zullen wij het wel niet eens worden, want het is toch niet te ontkennen, dat het artikel van de heer Lamping in „De Javabode” kort vóór de beslissing over de nationaliteit op de lezers een grote indruk heeft gemaakt. Ik herhaal: ik neem het de heer Lamping niet kwalijk, want de situatie was toen totaal anders dan zij nu is. Men had het idee, dat men in andere omstandigheden zou leven en dat vrede en vriendschappelijke betrekkingen zouden voortbestaan. Hiervan is niets uitgekomen. Wij zijn als het ware in een koude oorlog met Indonesië. Dit heeft de heer Lamping niet kunnen voorzien. Het is echter begrijpelijk, dat degenen, die zijn artikel hebben gelezen, daarvan onder de indruk zijn geraakt en voor de Indonesische nationaliteit hebben geopteerd.

Nu zegt de Minister: Wilt gij hier een juridische verplichting construeren? Dat wil ik in het geheel niet en dat heb ik ook niet betoogd. Nu verwijt mij de Minister juridische spitsvondigheden, een verwijt, dat ik tegen de Minister heb geuit. Ik wil niet zeggen, dat het een verplichting is, die men in rechte kan afdwingen, maar het is wel een aanleiding tot een mildere beoordeling van de optanten, die spijt hebben van de keuze, die zij hebben gedaan.

De Vos van Steenwijk

Aan de Regering moet ook worden verweten, dat zij er niet voor heeft gezorgd in de toescheidingsovereenkomst een bepaling op te nemen, die minderjarige kinderen, wanneer hun ouders opteerden, het recht gaf bij hun meerderjarigheid weer terug te opteren. Een soortgelijke bevoegdheid bestaat bij naturalisaties wel. Deze bevoegdheid heeft men hier alleen gegeven aan de weduwe en de gescheiden vrouw en niet aan de kinderen. Dit is een omissie, waarvoor de Regering de verantwoordelijkheid draagt. Dit is echter, zoals ik heb gezegd, een verantwoordelijkheid, die ik niet juridisch wil onderstrepen, maar wel een aanleiding, dat de Regering bij de beoordeling van de aanvragen mildere overwegingen mag laten gelden dan zij anders zou hebben gedaan.

Nu heeft de Minister gezegd: Rechtstreeks levensgevaar is er maar voor enkelen, maar dat kan men nooit zeker zeggen. Dat wist Jungschläger ook niet voordat hem een proces werd aangedaan. Hij mocht ook rekenen op een proces, dat met bepaalde waarborgen omgeven was. Bovendien heb ik al gezegd: er zijn nog andere waarden dan direct levensgevaar, waarmede men rekening moet houden. Stelt U voor, Mijnheer de Voorzitter, dat wij in Indonesië zouden zitten, dat wij geen visum voor een terugkeer zouden kunnen krijgen en dat onze kinderen geen onderwijs zouden kunnen genieten. Er zijn allerlei groepen in Indonesië, die op Europese wijze zijn opgevoed. Hun wordt de terugkeer botweg afgesneden en zij moeten maar vervallen tot de rang van koelie; voor hen is een Nederlandse opvoeding niet mogelijk. Bovendien: wie weet, welke plagerijen hun nog van de zijde van de Indonesische Regering te wachten staan. Ik herhaal: er zijn nog andere waarden dan de kwestie van het levensgevaar.

Nu zegt de Minister: Ik kan niet verder gaan dan mogelijk is; wij moeten ook met de financiële omstandigheden rekening houden. Ik begrijp natuurlijk, dat de Minister zich wel eens achter het oor krabt in verband met de financiële gevolgen van de massale repatriëring, maar dit is toch wel een van de laatste punten, waarop wij mogen bezuinigen. Kan de Minister niet iets bereiken bij de High Commissioner, die het bureau beheert van de voormalige I.R.O., de International Refugees Organization, die zich met vluchtelingenvraagstukken bezighoudt? Dat er ook in het buitenland belangstelling voor deze zaak bestaat, blijkt uit het jongste nummer van het orgaan van het Duitse Verbond van Gerepatriëerden, het Verband der Heimkehrer, Kriegsgefangenen und Vermissten-Angehörigen. Daarin is een oproep verschenen om geld in te zamelen voor de vluchtelingen uit Indonesië. Er wordt een hele pagina aan de moeilijke omstandigheden van die repatrianten gewijd: „Holländische Heimkehrer in Not”, met de toevoeging: „Flüchtlinge aus Indonesien brauchen schnelle Hilfe”. Blijkbaar voelt men in het buitenland ook, dat het om vluchtelingen gaat, waarbij humanitaire overwegingen in aanmerking moeten komen.

Ik kom nu op het antwoord van de Minister op de zevende vraag. Ik geloof, dat er hier een misverstand is. Misschien was het duidelijker geweest, als ik dat woord „terstond” uit de eerste vraag herhaald had, want ons bezwaar was voornamelijk, dat de Minister blijkens die mededeling door de radioomroep voornemens was die vluchtelingen terstond terug te zenden, zonder nader onderzoek.

Nu zegt de Minister: Dat heb ik gedaan om de aandacht te vestigen op de internationale regeling op het gebied van de vluchtelingen; daarom heb ik gezegd: dat is een internationale regeling en daarop vestig ik de aandacht. Toch geeft wat de Minister gezegd heeft de indruk, dat zij, die zich op het asielrecht beroepen, wel aan een nader onderzoek worden onderworpen. Daarom begrijp ik niet, dat de Minister tegenover die zevende vraag zo afwijzend stond. Ik heb ook niet gevraagd, of de Minister al die verstekelingen wil toelaten. Er zijn natuurlijk verstekelingen, die om niet te accepteren redenen naar Nederland willen komen. Die kan men natuurlijk niet aannemen, maar men moet wel een onderzoek instellen voordat men hen terugzendt. Juist tegen het woord „terstond”

De Vos van Steenwijk e. a.

ging ons grote bezwaar. Daarom wil ik vragen, of die zeyende vraag niet in een wat mildere zin kan worden beantwoord dan de Minister heeft gedaan. Ik erken, dat de zaak van de vluchtelingen een moeilijke aangelegenheid voor de Minister is, maar, Mijnheer de Voorzitter, daarom worden nu juist bekende lieden tot Minister benoemd, omdat zij zulke moeilijke vraagstukken hebben op te lossen.

De heer **Van Bruggen** (C.H.U.): Mijnheer de Voorzitter! Wanneer ik, sprekend mede namens mijn politieke vrienden, enkele opmerkingen maak in verband met de interpellatie van ons geacht medelid de heer De Vos van Steenwijk, wil ik beginnen met te verklaren, dat het houden van deze interpellatie onze sympathie heeft. Het kan niet worden ontkend, dat wat ik maar noemen wil de verstekelingenkwestie de algemene aandacht van ons volk heeft. Dit blijkt wel uit tal van ingezonden stukken in dagbladen van uiteenlopende richting. Dat door deze interpellatie de Minister van Justitie voor het forum van deze Kamer het regeringsstandpunt zo uitvoerig en helder heeft uiteengezet, heeft ongetwijfeld verheldering gebracht. Ook naar onze mening ligt het vraagstuk niet eenvoudig. Dit blijkt wel uit het antwoord van de Minister op de gestelde vragen. Men mag niet vergeten, dat ons land reeds als gevolg van de repatriatie van zovele Indische Nederlanders is gesteld voor moeilijkheden, die op korte termijn moesten worden opgelost. Overigens willen wij de Regering onze hulde niet onthouden voor wat te dezen is geschied en daarom hebben wij begrip voor het standpunt van de Regering, die de extramoelijkheden ten opzichte van de verstekelingen volkenrechtelijk wat de grenzen van het recht op asiel betreft, alsmede economisch wil toetsen.

Eveneens brengen wij begrip op voor het feit, dat de Regering steeds besef dient te hebben voor de consequenties, die van een bepaald standpunt het gevolg kunnen zijn. Dit neemt echter niet weg, dat bij dit probleem aan de menselijke zijde naar ons inzicht volledig recht moet worden gedaan en dat zuiver juridische oordelen niet mogen prevaleren bij de te nemen beslissingen.

Van oudsher is Nederland, en dat strekt zeker tot zijn eer, een toevluchtsoord geweest voor vervolgd menschen. Wij denken aan de refugiés, aan de joden in het verleden en in de Hiltertijd, door ons gemenebest gastvrij opgenomen, en ook aan de nog onlangs toegelaten Hongaren. Bij verstekelingen staat het zo, dat tussen hen en ons land, gelet op de vroegere en eeuwenlange betrekkingen met Nederlandsch-Oost-Indië, zeer bijzondere banden bestaan. De geachte afgevaardigde de heer De Vos van Steenwijk heeft een uitvoerig beeld geschetst van de categorieën van personen, waarover het gaat. Daaronder zijn spijtoptanten, voorts kinderen van een Nederlandse vader bij een Indische vrouw. Als er al een schuldelement zou zijn, dan ligt er hier zeker Nederlandse schuld ten opzichte van deze kinderen. Er zijn ook enkele Chinezen en Indonesiërs bij, die thans wegens hun pro-Nederlandse houding in het verleden in Indonesië in moeilijkheden zijn geraakt en die daarom het huidige Indonesië zijn ontvlucht. Waarlijk, een mens verlaat zijn land, waar hij of zij geboren en getogen is, niet op clandestiene wijze in de nare positie van verstekeling, indien hiervoor geen overwegende redenen, zelfs die van lijfsbehoud, aanwezig zijn. Bovendien zal men moeten overwegen, wanneer men deze menschen niet toelaat, hoe hun positie na terugkeer zal worden. Natuurlijk achten ook wij een onderzoek ten opzichte van de verstekelingen juist en noodzakelijk.

Het heeft ons verheugd, dat de Minister zich bereid verklaarde dit onderzoek te doen instellen, zoals uit het antwoord op de vragen van de heer De Vos van Steenwijk is gebleken. Vandaar, dat wij, mede gelet op het feit, dat nog slechts enkele schepen met repatrianten uit Indonesië te verwachten zijn, erop aandringen een overwegend menselijk standpunt in te nemen en om op zo ruim mogelijke wijze als met de gestelde regelen in overeenstemming is verstekelingen in ons land toe te laten.

De heer **Algra** (A.R.P.): Mijnheer de President! Het verschijnsel van de vrij vele verstekelingen is slechts een kleine episode uit de geschiedenis van angst en nood, die op het ogenblik zich in Indonesië afspeelt, en in bepaalde gevallen ook meer een kwestie van avontuur dan van nood. Ik geef dit laatste de Minister gaarne toe. Ik neig er evenwel toe in het algemeen de verstekelingen te zien als vluchtelingen, die op de enige manier, waarop dit nog mogelijk is, uit Indonesië vluchten. Het is niet van belang ontbloot om het vraagstuk, dat ons vanmiddag bezighoudt, vooral te zien tegen de achtergrond van de dingen. Het verschijnsel van deze verstekelingen is slechts een gebrekkige — ik zeg met nadruk: gebrekkige — heenwijzing naar een veel ernstiger probleem, het vraagstuk van de ontwikkeling in Indonesië, waar een haatcampagne tegen al wat Nederlander is wordt gevoerd. De Nederlanders worden weggestompt uit de maatschappij en zij worden verdreven door agitatie, die uitgaat van en ondersteund wordt door het huidige regime in Indonesië. Nu is daarbij de lastige vraag: Wie zijn de Nederlanders, waar het hier om gaat? Het merkwaardige is, dat wij te maken hebben — ook andere sprekers hebben erop gewezen — met een zeer grote verscheidenheid. Het is niet zo moeilijk een reeks van categorieën op te noemen, waarbij verreweg de eenvoudigste gevallen zijn de Nederlanders, die na 1950 zijn uitgezonden door het bedrijfsleven. Daarnaast moeten wij ook denken aan de overgedragen ambtenaren, aan de personen van Nederlandse afkomst, die voor de Indonesische nationaliteit hebben geopteerd, formeel vrijwillig, maar niet zelden onder druk van het Nederlandse bedrijfsleven in Indonesië, omdat dit meende, dat het daardoor gemakkelijker was dit van origine Nederlandse personeel aan te houden. Er zijn ook vrouwen bij, in Nederland geboren en opgegroeid, maar getrouwd met Chinezen of Indonesiërs, die in Nederland hebben gestudeerd; voorts jonge mensen, wier ouders hebben geopteerd voor de Indonesische nationaliteit en die zelf niet terug kunnen. Er is ook een aantal mensen bij, die door een fout in de procedure op het ogenblik noch Nederlander, noch Indonesiër zijn. Dan is er nog een beangstigend groot aantal personen, omtrent wier nationaliteit uit de papieren niets kan worden geconstateerd door de vernietiging van archieven, door het verloren gaan van bewijzen of door het feit — en dat komt niet zelden voor —, dat er op dit gebied nooit bewijzen zijn geweest. Al deze zozeer verscheiden groepen worden bedreigd en door geheel Indonesië gaat het besef, dat er voor deze mensen maar één veilige haven is, nl. Nederland, hoe moeilijk die haven ook te bereiken kan zijn. Nu zijn de paar honderd verstekelingen een verdwijnend kleine groep, vergeleken bij de vele duizenden, die nog in nood verkeren, en die kleine groep verstekelingen is slechts betrekkelijk representatief voor die enorm grote groep. Wanneer nu de Minister zegt: ik zal de verstekelingen, tenzij zij een voldoende recht op asiel kunnen doen gelden, moeten terugsturen, dan moet hij daarbij ook zeer ernstig de vraag overwegen of dit voor de betrokkenen een niet zeer vriendelijke ontvangst in Indonesië zal betekenen; ik druk mij dan zeer eufemistisch uit. Maar de kwestie, die vóór alles gaat, is deze: ik heb acht groepen genoemd, maar er zullen er wel meer zijn, maar wanneer men de formele vraag stelt: zijn het Nederlanders, dan moet van een aantal van deze mensen gezegd worden: het zijn in juridische zin Indonesiërs, van een aantal anderen: het zijn Nederlanders, maar er is ook een groot aantal bij, van wie alleen maar vaststaat, dat zij noch het een, noch het ander zijn. Er is ook een aantal bij, bij wie alleen maar een vraagteken mogelijk blijft.

Nu is het merkwaardige, dat, wanneer men let op afstamming, taal, gelaatskleur, opvoeding, zeden, enz., en dan vraagt: zijn het in meerdere of mindere mate Nederlanders, dat dan de indeling dwars door die groepen heen blijkt te gaan; dan is het zelfs mogelijk, dat t.a.v. mensen, die officieel Indonesiërs zijn, zonder enige twijfel, wat hun gehele geestelijke habitus en verleden betreft, zonder veel moeite kan worden aange-

Algra e. a.

toond, dat zij Nederlanders zijn. Daarom zou het een aan ernstige bezwaren onderhevige politiek van de Regering zijn, wanneer zij zich zou stellen op het formele standpunt: hebt gij papieren, waaruit onomstotelijk blijkt, dat gij Nederlanders zijt; zo neen, ga heen en keer terug. Wanneer dit standpunt het eigenlijke motief van de regeringspolitiek is of wordt, dan wordt de politiek ten opzichte van deze verstekelingen, waarbij dezelfde maatstaf wordt aangelegd, slechts een consequentie van de algemene door de Regering gevolgde politiek. Daarom, hoe belangrijk op zich zelf ook — het gaat ten slotte om de toekomst van deze jonge mensen — het vraagstuk van verstekelingen mag zijn, wij mogen dit vraagpunt geen ogenblik losmaken van een veel dieper, veel ernstiger en veel ingrijpender vraagstuk, nl. dat van de tienduizenden, die ook in Indonesië in nood verkeren, die nooit de kans krijgen, er als verstekeling uit te knippen, die zelfs nooit een adres hebben om over een visum te spreken.

Wat die algemene politiek betreft, zouden wij wensen, dat de Regering daarin een standpunt zou kunnen innemen, dat ons hart meer bevredigt, al is het dan ook minder streng begrensde dan de vertogen, die wij in de regel van regeringszijde horen. In dit kader kan het weinig omvangrijke en aflopende probleem van de verstekelingen gemakkelijker tot een oplossing komen.

Ik zeg dit o.a., omdat in het betoog van de Minister, met hoeveel voorzichtigheid en bezonnenheid het overigens ook werd uitgesproken, een redenering voorkwam, die mij niet kon bevredigen. De Minister heeft nl. min of meer tegenover elkaar gesteld de Regering, die afstand moet nemen van de concrete schrijnende gevallen en die ernaar moet streven het gehele bos te blijven zien, en de mensen, waartoe blijkbaar ook wij worden gerekend, die van de concrete gevallen kennis nemen en daarop hun vertogen en bezwaren baseren. Ik moet zeggen, dat ik deze redenering van de Minister niet zonder gevaar vind. Ik zeg er onmiddellijk bij: het is een redenering, die dikwijls wordt gehouden, die zelfs min of meer ambtelijk geijkt werd en waarbij men er toch vooral naar streeft een algemene beleidslijn te houden, ook wanneer er concrete gevallen komen, die het moeilijk maken, die algemene beleidslijn vast te houden. De verleiding bestaat dan zelfs de algemene beleidslijn, die zo logisch en zo consequent lijkt, vol te houden, ook wanneer er concrete gevallen voorkomen, die ons als het ware in het gezicht slaan. Daarom geloof ik, dat deze ganse situatie er veeleer toe moet leiden te vragen, of de algemene beleidslijn niet moet worden omgebogen. Ik zeg dit met name, omdat in de formulering van de heer Minister voortdurend wordt gesproken over vreemdelingen; er zijn maar 25 Nederlanders bij en de overigen zijn vreemdelingen. Juridisch is dit natuurlijk wel juist, maar bij het gehele vraagstuk, waarom het hier gaat, gaat het in wezen niet om vreemdelingen, maar, zoals ik het zo straks heb gesteld, om Nederlanders van ons eigen vlees en bloed en van onze taal. Het gaat om mensen; die bij ons horen. Het hart van het Nederlandse volk kan daarom nooit geheel vrede hebben met de vertogen van de Regering, hoe zakelijk en formeel juist die ook kunnen zijn.

Ik hoop, dat uit deze discussie een nadere bezinning van de Regering zal resulteren — ik sluit mij aan bij hetgeen de geachte afgevaardigde de heer Van Bruggen hieromtrent heeft gezegd —, of ten aanzien van het gehele vraagstuk niet een minder strakke lijn moet worden gevolgd en wij niet moeten komen tot een aanpak van het vraagstuk van de vluchtelingen uit Indonesië, waarbij de deuren wijder worden opengezet en waarbij wij ons duidelijk realiseren, dat tal van mensen, die officieel Indonesiër zijn of die officieel geen enkel staatsburgerschap hebben, in wezen even goed en even zuiver Nederlander zijn als wij zelf.

De heer **De Dreu** (P.v.d.A.): Mijnheer de Voorzitter! Ik kan volledig het standpunt van de Minister onderschrijven, dat de Regering zich moet beperken in de beantwoording, vooral omdat het probleem, dat hier door de interpellatie van

De Dreu e. a.

ons geacht medelid de geachte afgevaardigde de heer De Vos van Steenwijk aan de orde is gesteld, zeer moeilijk is.

Het verstekelingenprobleem is eigenlijk slechts een klein incidenteel onderdeel van het vraagstuk, aan welke personen uit Indonesië verlof zal worden gegeven in Nederland binnen te komen. In bepaalde gevallen staat het er zelfs volledig naast, omdat er wellicht bij de verstekelingen ook personen zijn, die alleen op avontuur uit zijn. Dezen staan dus eigenlijk buiten het algemene beleid, dat wordt gevolgd bij de toelating.

Mijnheer de Voorzitter! Het is wel duidelijk, dat door de overeenkomst betreffende de toescheiding van staatsburgers de moeilijkheden niet zijn opgelost. Er zijn nog vele reële problemen blijven bestaan. Er zijn mensen, die te goeder trouw altijd hebben gemeend, dat zij Nederlander waren. De onderscheiding in het oude Nederlandsch-Indië tussen Nederlands onderdaan-niet-Nederlander en Nederlands onderdaan-Nederlander was voor betrokkenen vaak niet geheel duidelijk en in de praktijk was er geen verschil, zodat niemand er zich druk over maakte.

Het gaat daarom stellig niet alleen om de ex-Nederlanders, die warga negara zijn geworden, zelfs niet in de eerste plaats, want ik zou er zeker niet voor willen pleiten alle z.g. spijtoptanten zonder meer in Nederland toe te laten. Ieder geval zal op zich zelf en op zijn noodzakelijkheid moeten worden beoordeeld.

Als voorbeeld, dat het niet alleen gaat om ex-Nederlanders, wil ik verwijzen naar een ingezonden stuk van de in het oude Nederlandsch-Indië te goeder naam en faam bekendstaande heer Horsting in „Elsevier's Weekblad” van 31 mei jl., waar deze een lans breekt voor de oud-K.N.I.L.-onderluitenant Schön. Deze man heeft indertijd als staatloze getekend bij de Koloniale Reserve te Nijmegen. Hij werd reeds vóór de oorlog na twintig jaren trouwe dienst en na de hoogstbereikbare rang van onderluitenant te hebben bereikt, gepensioneerd en bleef natuurlijk in Indonesië wonen. Deze man wacht nu al zeven maanden op een visum, omdat hij nog altijd staatloos is. Mijnheer de Voorzitter! Dit is nu een echt voorbeeld, waarbij een afwijzing op formele gronden in strijd is met de menselijkheid. Deze man, die twintig jaar in het Nederlandse koloniale leger heeft gediend, heeft er naar mijn mening recht op, dat hij naar de plaats, waar hij getekend heeft, nl. Nijmegen, op rijkskosten mag terugkeren.

Ik zou nog vele voorbeelden kunnen noemen, ook waar bepaalde familieverhoudingen alleen een benadering van de menselijke kant noodzakelijk maken.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zal hier niet dieper op ingaan. Voor wat betreft de beantwoording van vraag 7, zou ik willen opmerken, dat men bij de beoordeling van het recht van asiel toch ook niet dezelfde gedragslijn kan volgen als bij verstekelingen uit andere landen en dat men dit recht van asiel toch ook zal dienen te beschouwen in het licht van de verhouding Indonesië-Nederland.

Tot slot zou ik als onze wens kenbaar willen maken, dat de Regering bij de beoordeling van de status van de betrokkenen zich niet te zeer op een formeel juridisch standpunt zal stellen en dat elk geval zorgvuldig zal worden bekeken in het raam der menselijke verhoudingen en met inachtneming van de Nederlandse medeverantwoordelijkheid voor de gang van zaken vóór de soevereiniteitsoverdracht.

De Voorzitter: Is de heer Minister bereid nog op de gemaakte opmerkingen te antwoorden?

De heer **Samkalden**, Minister van Justitie: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter!

De Voorzitter: Dan is het woord aan de heer Minister van Justitie.

De heer **Samkalden**, Minister van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! De betogen, die ik in mijn tweede termijn moet beantwoorden, vallen, wanneer ik detailpunten ter zijde mag laten,

Minister Samkalden

uiteen in twee gedeelten. Het eerste gedeelte, dat door bijna alle afgevaardigden naar voren is gebracht, betreft het uitermate gecompliceerde karakter van het vraagstuk van de toelating van niet-Nederlanders. Dit is de terminologie, die ik heb gebruikt. Ik heb in dit verband niet gesproken over vreemdelingen uit Indonesië. Onder die niet-Nederlanders bevinden zich ex-Nederlanders, er bevinden zich onder, wat ik genoemd heb, autochtone Indonesiërs en er bevinden zich mensen met Indonesische nationaliteit onder, maar die zijn van gemengd bloed. Er bevinden zich ook Indonesische staatsburgers van Chinese origine onder.

Dit zo gesteld zijnde — en het is zo gesteld door verschillende afgevaardigden; door de geachte afgevaardigde de heer De Vos van Steenwijk in eerste en tweede termijn en het is door de geachte afgevaardigden de heren Algra, De Dreu en Van Bruggen onderstreept —, staat meteen vast met welke ongehoord omvangrijke vraagstukken wij hier te maken hebben en hoe noodzakelijk het dus is om zich af te vragen, wat de beleidslijn daarbij moet zijn. Het kan onaangenaam zijn, dat men zich soms gedwongen ziet dit soort vragen te stellen en men niet kan volstaan met eenvoudig te helpen daar, waar de hand werk om te helpen vindt, maar dat kan nu eenmaal niet anders. Men moet zich afvragen wat de beleidslijn is en die kan, zoals ik het op het ogenblik zie, niet zijn, hoe moeilijk de omstandigheden voor velen in Indonesië ook zijn, de deur naar Nederland voor al die groepen open te zetten. Dat zou niet kunnen. Dat zou Nederland niet kunnen opvangen en dat mag daarom niet worden verlangd. Beperking is onvermijdelijk. Juist tot behoud van die kracht van de Nederlandse samenleving, die haar in staat moet stellen het humanitaire werk, dat tot dusverre is verricht, in de toekomst ook te kunnen blijven verrichten.

Dit is een algemene opmerking, die gemaakt moet worden, juist naar aanleiding van de betogen over het eerste deel van het vraagstuk, zoals de verschillende geachte afgevaardigden het hebben gesteld. Dit houdt niet in, dat niet in bijzondere, dringende omstandigheden toestemming tot toelating in Nederland wordt verleend. Ook nu, nu wij ons als gevolg van de snelle repatriëring van niet minder dan 33 000 Nederlanders op dit gebied beperkingen moeten opleggen, zijn in een, zij het zeer beperkt aantal gevallen visa voor toelating verleend. In dezelfde periode, waarover ik al gesproken heb, de eerste drie maanden van dit jaar, zijn voor wat betreft de niet-Nederlanders ruim 200 visa verleend; dat wil dus zeggen: evenveel als in het hele jaar 1956, zij het dan onder totaal verschillende omstandigheden.

Minister Samkalden e. a.

Het tweede gedeelte van het betoog van de verschillende geachte afgevaardigden betreft de concrete vraag, die de geachte afgevaardigde de heer De Vos van Steenwijk in de zevende vraag heeft gesteld, nl. of de Regering bereid is de verstekelingen hier te lande op te vangen en tot nader onderzoek onder te brengen, althans ervan af te zien om hen terstond naar Indonesië terug te zenden. Ik heb erop gewezen, dat de Regering dit standpunt, dat van haar wordt verlangd, inneemt ook t.a.v. allen, die als verstekeling nu in Nederland zijn en zich aan boord van de „Johan van Oldenbarnevelt” bevinden. Ik heb echter uitdrukkelijk gezegd en daar kan ik geen afstand van doen, dat de bereidverklaring, die de geachte afgevaardigde heeft gevraagd voor wat betreft het verstekelingen-vraagstuk in de toekomst, niet kan worden gegeven. Ik doe dat met volledige handhaving van de restrictie, die ik ook in eerste termijn heb gemaakt met betrekking tot het asielrecht, maar dat betekent, dat de zevende vraag, die de geachte afgevaardigde heeft gesteld, ook nadat hij in tweede termijn om verduidelijking van het regeringsstandpunt heeft gevraagd, door mij op precies dezelfde wijze moet worden beantwoord als ik in eerste termijn heb gedaan. De Regering is er zich van bewust, dat er niet alleen op dit punt, maar op het gehele terrein van de toelating van niet-Nederlanders uit Indonesië hier te lande beslissingen moeten worden genomen, die buitengewoon moeilijk en ook hard zijn. Ik ben mij daarvan bewust en men kan er staat op maken, dat binnen het raam van de mogelijkheden, die op het ogenblik zeer beperkt zijn, ernaar wordt gestreefd het humanitaire aspect zo goed mogelijk tot zijn recht te doen komen. Maar wat nu betreft het onderdeel van het vraagstuk betreffende de verstekelingen, moet ik toch nog vragen: laat ons er toch vooral naar streven de noodzaak voor die harde beslissingen zoveel mogelijk weg te nemen. Dat doen wij alleen maar, Mijnheer de Voorzitter, wanneer wij zoveel wij kunnen bevorderen, dat er geen verstekelingen zijn, en er zijn geen verstekelingen buiten de gevallen, die een rechtvaardig beroep op asiel zouden kunnen doen, althans er zijn veel minder verstekelingen, wanneer men in Indonesië zeer duidelijk weet welke de risico's van dat verstekelingschap zijn. Dat is geweest de reden van de bekendmaking van 22 mei jl. en dat is ook de reden van het ongewijzigd antwoord op de zevende vraag, door de geachte afgevaardigde de heer De Vos van Steenwijk gesteld.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **Voorzitter**: Namens de Kamer dank ik de Regering voor de verstrekte inlichtingen.

2366